

ÅRSAGER TIL HØJREPOPULISTERNES FREMGANG

De to teorier, du kan læse om i dette kapitel, kommer med hver deres bud på årsagerne til, at **højrepopulismen** har haft så stor fremgang i den vestlige verden i de seneste år.

Du har i forrige kapitel kunnet læse om generelle vælgeradfærdsteorier inden for politisk forskning – det er teorier, der kan overføres på alle typer vælgeradfærd; både på dem, der stemmer på populistiske kandidater, og dem, der stemmer på de mere traditionelle kandidater.

De teorier, du skal læse om i det følgende, tager afsæt i de traditionelle, mere generaliserede vælgeradfærdsteorier, men videreudvikler dem til specifikke teorier, der kan forklare tilslutningen til højrepopulismen. De to teorier er **den økonomiske globaliseringsteori**, som den fremsættes af Dani Rodrik, og **tesen om det kulturelle baglag**, fremsat af Ronald Inglehart og Pippa Norris.

Dani Rodriks teori har fokus på globaliseringen og dennes betydning for økonomien, når han forklarer årsagen til den stigende tilslutning til højrepopulismen. Rodriks fokus på økonomi som det væsentligste placerer ham i den **rationelle vælgeradfærdsteori-retning**.

Ronald Inglehart og Pippa Norris teori lægger sig derimod op ad den **sociologiske** og den **socialpsykologiske forklaring**. De mener, at hovedårsagen til højrepopulismens store fremgang skal findes i en konflikt mellem henholdsvis de moderne og traditionelle værdier, som forskellige grupper i samfundet tilslutter sig.

Når du læser om de to teorier, kan du prøve at vurdere, hvilken af teorierne du synes bedst forklarer højrepopulismens fremgang – knyt gerne dette til empirien i kapitel 2, hvor du kan læse om, hvordan højrepopulismen udfolder sig i den vestlige verden.

Donald Trump sammen med Storbritanniens premierminister, Boris Johnson ved G7-topmødet i Frankrig, 2019

Den økonomiske globaliseringstese

Dani Rodriks forklaring på, hvorfor højrepopulisterne har opnået så stor tilslutning i den vestlige verden, tager udgangspunkt i **den økonomiske globalisering**, og hvordan dennes konsekvenser indvirker på de politiske valg, befolkningerne træffer.

Tekstboks 5.1

Hvad er økonomisk globalisering?

Når man taler om globalisering, er der typisk tre måder, denne kan udfolde sig på: politisk globalisering og kulturel globalisering og økonomisk globalisering (hvor de første to ikke er relevante i denne sammenhæng).

Den økonomiske globalisering betyder, at der finder en stigende handel med varer og tjenester, teknologier og investeringer sted mellem lande. Denne stigende handel binder landene sammen og gør dem afhængige af hinanden (interdependens) på den måde, at virksomhederne for eksempel er afhængige af at kunne få råvarer fra andre landes distributører.

Konsekvenserne af den økonomiske globalisering

Rodrik opdeler den økonomiske globalisering i to underområder: frihandel og den finansielle globalisering. Konsekvenserne af begge kan du læse om i det følgende:

1. Konsekvenserne af frihandel

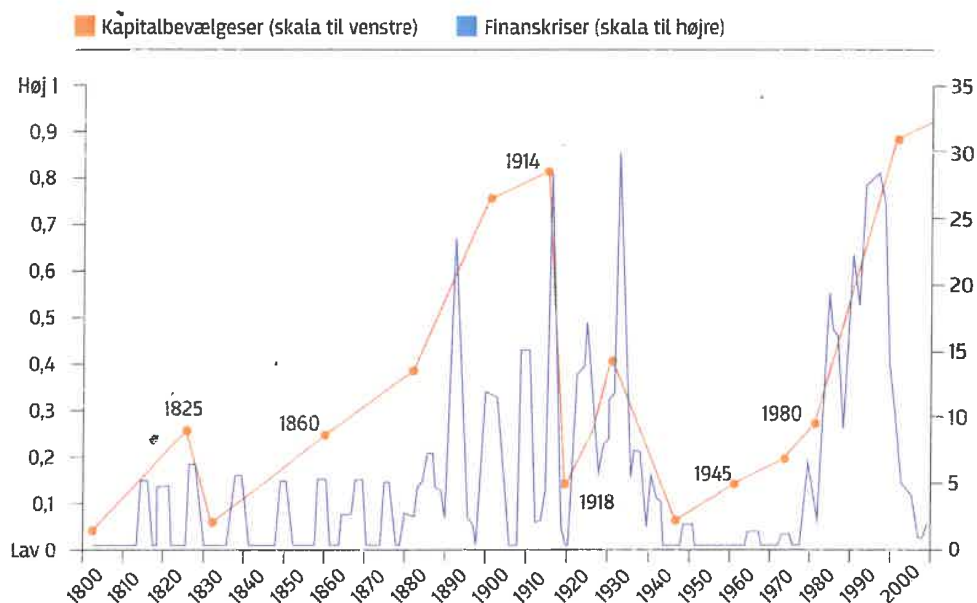
Frihandel er, når handel mellem lande kan finde sted uhindret af toldmure og eksport- eller importrestriktioner. Ifølge Rodrik har frihandel en negativ effekt på særligt de lavtuddannede arbejdere. Dette skyldes, at de varer, som de lavtuddannede arbejdere producerer, ofte vil være billigere at købe fra udlandet (altså importere). Varerne vil være billigere i udlandet, hvis produktionsomkostningerne, for eksempel lønningerne, i udlandet er lavere.

Konsekvensen af dette bliver, at arbejderne enten presses ned i løn, for at deres virksomhed kan konkurrere med udlandet, eller at de simpelthen mister deres job, fordi virksomhederne flytter til udlandet, hvor arbejdskraften er billigere end i hjemlandet.

2. Konsekvenserne af den finansielle globalisering

Den finansielle globalisering er øgningen af pengestrømmenes frie bevægelse på tværs af grænser. Rodrik viser for det første, at den frie bevægelse af pengestrømme ikke bidrager til økonomisk stabilitet for befolkningerne, fordi finansiell globalisering hænger tæt sammen med forekomster af finanskriser (se figur 5.1). Finanskriser rammer ofte befolkningerne meget hårdt; i værste tilfælde risikerer de at miste deres (pensions-)opsparinger og må gå fra hus og hjem.

Figur 5.1: Kapitalbevægelser og finanskriser, alle lande, 1800-2007

Kilde: Dani Rodrik, *Populism and the economics of globalization*, Journal of International Business Policy, 2018.

Det næste, Rodrik peger på, er de empiriske studier, der viser, at uligheden internt i landene er øget som konsekvens af den finansielle globalisering: Mens den frie bevægelse af pengestrømmene fører til en langvarig indkomstnedgang for gruppen af arbejdere, stiger indkomsten for dem, der i forvejen ligger i top 1, top 5 og top 10 procent af indkomstgrupperne.

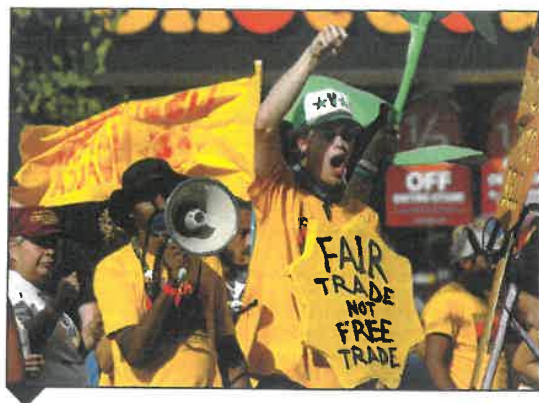
Chokerede børshandlere på New Yorks børs, da kurserne fortsatte nedad under finanskrisen i oktober 2008; en finanskris, der fik voldsomme konsekvenser for store dele af befolkningerne.

Ved at undersøge, hvilke konsekvenser den øgede frihandel og den finansielle globalisering har – samlet under betegnelsen 'økonomisk globalisering' – kommer Rodrik frem til, at den økonomiske globalisering har negative konsekvenser for særligt arbejderne og de mindrebedemidlede af befolkningerne i den vestlige verden, der altså ender med at blive 'taberne' i den økonomiske globalisering.

Højrepopulisternes løsning på uretfærdigheden og utrygheden

Den **ulighed**, som den økonomiske globalisering har ført med sig, opleves af mange som uretfærdig. Problemet er, ifølge Rodrik, ikke selve uligheden, men nærmere de præmisser, som uligheden opstår på baggrund af. Det opleves ikke som retfærdigt at blive udkonkurreret af et udland, der har gunstigere betingelser for produktion, end dit eget land har; at de kan producere varer

billigere, fordi de ikke har de samme standarder for løn, arbejdstider og generelle arbejdsvilkår.

Antiglobaliseringsdemonstration i Miami i 2003, hvor anarkister, arbejdere og globaliseringsmodstandere demonstrerede mod en øget økonomisk globalisering. Hele byen var i undtagelsestilstand, butikker var lukkede, og politiet patruljerede. Som demonstrantens skilt afslører, så er det ofte, ifølge Rodrik, oplevelse af uretfærdighed, der gør befolkningen vrede – og denne oplevelse øges i høj grad ved en øget økonomisk globalisering.

Den økonomiske globalisering og de konsekvenser, denne har (en oplevelse af **uretfærdighed** og **økonomisk utryghed**) er ikke blevet prioriteret af politikerne; der har ikke været nogen egentlige forsøg på at løse dem. Det har, ifølge Rodrik, givet gode muligheder for, at højrepopulisterne kan komme på banen med alternative, højrepopulistiske løsningsforslag.

Højrepopulisterne præsenterer en **tydelig fortælling** om, hvordan samfundet har udviklet sig til det dårligere – og hvem der har skylden for denne udvikling.

HØJREPOPULISTERNES FORTÆLLING

De populistiske bevægelser bidrager med det narrativ, der er nødvendigt for at mobilisere befolkningen omkring de problemer, denne oplever. Populisterne præsenterer således en historie for at appellere til deres vælgerbase; 'her er, hvad der sker lige nu, det her er årsagen, og her er de mennesker, der gør det mod jer.'

Kilde: Dani Rodrik, Populism and the economics of globalization Journal of International Business Policy, 2018.

Rodriks pointe er således, at den bagvedliggende grund til højrepopulismens store fremgang er, at denne leverer en løsning på den oplevelse af uretfærdighed og utryghed, som den økonomiske globalisering bringer med sig.

Forskellen på højre- og venstrepopulismen

Oplevelsen af uretfærdighed og utryghed, som forårsages af den økonomiske globalisering, ligger ikke kun bag den højreorienterede populisme – den er også årsag til den venstreorienterede populisme.

Når Rodrik skal forklare, hvad der giver anledning til begge former for populisme, tager han udgangspunkt i den måde, som samfundet er inddelt på – nærmere bestemt de **kløfter**, der giver anledning til splittelse og konflikt. Han opridser tre overordnede grupper i samfundet: **eliten, majoriteten og minoriteten**.

Figur 5.2: Kløfter mellem de tre forskellige samfundsgrupper

Eliten er kendetegnet ved at være adskilt fra resten af samfundet gennem deres rigdom, hvor minoriteten er adskilt fra resten af samfundet gennem deres identitet (etnicitet, religion, køn eller lignende).

Ser man på, hvilke kløfter i samfundet dette skaber, så er der tale om en **indkomst-/socialklasse-kløft**, der adskiller eliten fra resten af samfundet, samt en **national/kulturel kløft**, der adskiller minoriteterne fra resten af samfundet.

Rodriks pointe er så, at hvorvidt der er tale om en højre- eller venstreorienteret populist, afhænger af, hvilken kløft populistene koncentrerer sig om, altså hvem populistene mener har skylden for den dårlige udvikling; ifølge venstrefløjspopulisterne er det den økonomiske elite, mens det ifølge højrepopulisterne er minoriteter, der har skylden.

Figur 5.3: Højre- og venstrepopulismens forskellige fokus

Højrepopulisme	VENSTREPOPULISME
Her fokuserer populistene på den kløft, der opstår mellem minoriteterne og resten af samfundet – og det centrale er derfor de nationale eller kulturelle forskelligheder.	Her fokuserer populistene på den kløft, der opstår mellem eliten og resten af samfundet – og det centrale er derfor de indkomst- og klassemæssige forskelligheder.

Hvilken af de to kløfter en given populist vælger at trække på, afgøres ifølge Rodrik af, hvad der opleves som mest problematisk for befolkningen.

Højredrejningen i den vestlige verden skyldes således saliens (vigtigheden) af

en særlig type globaliseringschok, nemlig det, der opstår ved immigration. Det er et anderledes globaliseringschok, der har været i enkelte vestlige lande – Italien og Spanien – hvor eurokrisen virkelig kradse, og derfor en anden type populisme, venstrepopulismen, vi finder dér.

Figur 5.4: Model over Rodriks tese om den økonomiske globalisering som årsag til populisternes fremgang

